

A Magyar Királyi Csendőrség szuronyai. 1881-1945.

A csendőrszurony fogalmát legegyszerűbben úgy lehet meghatározni gyűjtői szemszögből, hogy egy adott kor időszakának rendfenntartó és közbiztonsági testületének fegyvere és szimbóluma is volt. A csendőrség volt az egyetlen katonailag szervezett őrtestület, amelynek tagjai katonai rendfokozatot viseltek, személyükben katonáknak minősültek, és katonai fegyelem alatt álltak. Nem szerencsés dolog ugyan csak egy különlegesen kialakított szuronyt favorizálni, mikor ez a közbiztonsági testület az évtizedek során más típusú szuronyokat is használt és alkalmazott. Kétségtelen azonban, hogy a klasszikus csendőrszurony volt az egyetlen olyan magyar szuronytípus, melyet a csendőrség még békeidőben is használt rendfenntartó fegyverként. A szurony használatát a fegyverhasználati jogszabályzat írta elő; ugyanazon rendelet, amely szintén meghatározta a kard, pisztoly és más lőfegyverek jogszerű, indokolt esetekbeni használatát is.

Időrendi sorrendben haladva szeretném ismertetni a csendőrségnél használt szuronyok típusait, azok gyártóinak megnevezésével. Természetesen meg kell említeni, hogy ez a téma nagyon sokáig a társadalom és a történészek érdeklődésének perifériájára szorult.

A csendőrség szolgálatát az 1881. február 14-én szentesített 1881:III. törvénycikk hozta létre és szabályozta. A fegyverzet szempontjából a kezdeti időkben az állományt az 1872.M **11mm Frühwirth** előágytáras ismétlőkarabéllyal és a hozzá rendszeresített négyélű döfő szuronnyal szerelték fel.

A fegyvereket, alkatrészeket és a szuronyokat a steyeri Osztrák fegyvergyár (**OEVG.**) szállította. Az **1867 M.** döfőszurony teljes hossza a feltűző üreges csőmarkolattal együtt 582mm volt. A csőmarkolati részének hossza 104,5mm. A csőmarkolat pereme hídszerű, oldalába hosszú ferde hornyot alkalmaztak. Ezen csőrésznek a középső részétől a szurony-nyak felé esően körbefutó vezetősínbe kialakított elforgatható biztosítógyűrű (szorító csavaros csőbilincs) van. Ez a bilincs, valamint az első irányzó túske rögzítette a szuronyt a karabélycső torkolati végére való felerősítéskor. A hozzá tartozó rendszeresített hüvely fából készült, fekete bőrral bevonva. A szuronyhüvely szájkarikarészét, a koptatót és a kampót fémlemezből készítették.

Az 1882. március 17-én hozott Honvédelmi Minisztériumi rendelet alapján a Frühwirth karabélyokat, egy javított változattal cserélték fel. Ez az új típusú fegyver az **M.1881.Kropatschek** előágytáras 11mm, ismétlőkarabély volt (**Extracorpsgewehr**). Ezeket a külön csapat fegyvereket a Magyar Királyi Csendőrség csapatai, valamint a Bosnia-Hercegovinában még 1878-ban megszervezett különleges csendőrhadtest kapta, amely a

Hadügyminisztérium hatáskörébe tartozott, és katonai hatóságként működött. Az itt használt dőfő, majd későbbiekben késszuronyok, a következő megjelölést kapták: **GC. GK.**

Gendarmerie corps (csendőrhadtest), és **LGC. LGK. Landes gendarmerie commandó** (országos csendőr parancsnokság). A rendelkezés továbbá kiterjedt még a Monarchia egyes tüzérségi és tengerészeti egységeire is, de ezekhez a fegyverekhez teljesen más típusu szuronyokat rendeltek. Az új fegyverekkel szintén az Osztrák steyeri fegyvergyár (**OEWG.**) látta el a csapatokat. Az előagytáras **Kropatschek** ismétlődő karabélyokhoz alkalmazott szurony továbbra is az idáig méretben és formailag is használt **M.1867.** külön csapat négyélű dőfőszurony maradt. Ez a fajta dőfő szurony volt lényegében az utolsó típus, amit a Monarchia idejében rendszeresítettek. A szurony anyaga öntött acélból készült, teljes hossza 582mm, a pengéhez képest hosszú üreges csőmarkolat 104,5mm. Négyélű pegéje 462mm hosszú volt. A korrábban használt hasonló típusú dőfő szuronyokhoz képest a szuronyon végrehajtott változtatások— hosszabb csőmarkolat, a kétszeresen megtört **L** alakú horony módosítása— csupán a felerősítést tökéletesítették; az elforgatható csavaros csőbilincs lényegében ennél a típusnál is megmaradt. A szurony hüvelye szintén fából készült, bőrrel bevonva. A hüvelynyílás, a koptató valamint a szuronypapucs pálca fémlemezéből készült.

A szuronyokat szolgálatban a csendőrpárörök legtöbb esetben feltűzve hordták. A derékszíj bal oldalán, a rendszeresített karddal együtt viselték a szuronyhoz tartozó szuronyhüvelyt, egy felfüggesztett bőrpapucsban, amely kettős funkcióra volt kialakítva. Ez azt jelentette, hogy a bőr felfüggesztőbe egyszerre lehetett hordani a kardot a hozzá tartozó hüvellyel együtt, továbbá a szurony-tokot. Ez a kettős megoldású szuronypapucs viselet viszont nem túl gyakran látható korabeli fényképeken.

A századfordulóra ezek a fegyverek hadászati szempontból már nem feleltek meg a kívánalmaknak, elhasználódtak, elavulttá váltak, és a hazai hadi ipar fejlődése lehetővé tette, hogy egy modern **1895.M .8mm Mannlicher** karabélyra essen a választás. Az idáig használt, a csendőrség számára kiadott **Kropatschek-**, valamint az elavult típusú **1888/90** és **1890 M.** ismétlőpuskákat fokozatosan lecserélték Mannlicher karabélyokra a gyalogos és lovas csendőr alakulatoknál is. 1905-től a gyártással a Budapesti Fegyver és Gépgyárat (**F.G.GY.**) bízták meg. A Magyar Királyi Csendőrségnek kiadott ismétlődőkarabélyokhoz rendszeresített újabb fajta szurony lényegesen különbözött a katonaság által használt késszuronytól. A szurony markolata

és védvasa megegyezik az **1895.M** Mannlicher legénységi típusú oldalfegyverével, pengéje viszont az **1854.M** Lorenz döfőszuronyéhoz hasonló.

A diófából készült markolathéjakat két átmenő alátétes szegeccsel rögzítették. Ezt a fajta, a csendőrségnek gyártott „csendőrségi döfőszuronyt” eredetileg úgy tervezték, hogy méretei miatt alkalmas legyen feltűzött állapotban egy esetleges támadó távoltartására. A szurony teljes hossza tokkal együtt 662 mm, míg a kizárólagos szurony hossz 563mm. A különlegesen kialakított penge 445mm, a védvastól kezdődően mind két oldalán a csúcs felé keskenyedő bordában végződik. A szuronypengének a markolat felé eső széléit kiélesítették, 170-180 mm hosszan. Ezzel a megoldással akarták megnehezíteni, hogy a támadó a szuronyt a fegyverről lehúzza. Gyakori megoldásként még a markolatkupak alsó felébe egy hernyó menetes csavart tettek, aminek behajtása még pluszban a rögzítést szolgálta. A szuronypenge hegy felé eső szélső bordái 260 mm hosszan tompák, nincsenek élezve, ezáltal csak dőfésre alkalmas. A szuronyhüvely anyaga acélbádog, gömbbel az alsó végén. Szájkarika része két szegeccsel rögzített, a penge keresztmetszetére kialakított két rövid laprugóval ellátott fém betét. A tok akasztója 56mm hosszú, mérete eltérő a normál szabvány szuronytok akasztóktól. Ezekből a típusú szuronyokból nem gyártottak tisztai kampóval és bojtkenyvel ellátott változatot. A szurony védvasán a beütött jelölés egy **CS.** betű (csendőr), és a hozzá tartozó fegyverszám.

Az I. világháború során az 1890-es években létrehozott tábori csendőrség végezte a rendészeti feladatokat a Monarchia közös hadseregében. Egy érdekes momentum még hozzájárult az ezideig a csendőrségnél használt döfőszurony penge típusok történetéhez. 1911-től a Monarchia több tizezer **1854.M.Lorenz** döfő szuronyt, valamint **1867.M** különcsapat döfőszuronyt adott át a Németországnak, a hozzá való hüvelyekkel együtt, segítségképpen a

szükségsszurony gyártáshoz. Ezen döfősszuronyoknak a pengéjéből tele-fémmarkolatos, különböző típusú szükségsszuronyokat gyártottak az egyes tartományi gyalogsági alakulatok részére.

A csendőrség részére a fegyverzethez tartozó szuronyokat 1910-től elsődlegesen a **Fegyver és Gépgyár Rt. Budapest** gyártotta (**F.G.GY.**). A későbbi időszakban már más beszállítók is ellátták felszereléssel a hadsereget. Ilyen gyártó volt pld. **Zelinka János&Fia Kardgyárosok, Budapest**, valamint a Császári és Királyi hadsereg szállítói (Bécs, Ramsau, Prága.) Továbbá ismert gyártó volt még **Wlaszlovits Stós (TS.STCS.)**, valamint **Pacholek György, Kardgyáros, Budapest**.

Az 1918. novembere és 1920. között bekövetkezett események, és a csendőrség időszakos feloszlata, részben követhetlenné teszik, hogy az addig használt csendőrszuronyok mellett milyen más típusú szuronyt alkalmaztak az újjászervezett csendőr alakulatoknál. Az I. világháború utáni időszakban a hazai fegyvergyártás hónapokig erősen korlátozva volt, ezáltal a szuronygyártás is a minimálisra csökkent. Ezalatt rövidített csendőr szuronyok is készültek, hivatalos gyártó és átvevő beütéssel. Ezen a rövidített példányon a fegyverszámot a védvasba ütötték, és a **CS.** jelzés a markolat kupak tetején látható.

A megmaradt csendőrszuronyok gyártó és átvevő jegyeiből arra lehet következtetni, hogy **Fegyver és Gépgyár, Rt. Budapest (F.G.GY.)** továbbra is gyártott a csendőrség részére szuronyokat. A szuronyokon lévő gyártó jelölés mindenkor követhetővé teszi, hogy a gyártó abban az időszakban milyen néven van bejegyezve, és milyen átvevő címet használtak. A két világháború közti időszakban, 1927-ben megalakultak a csendőriskolák tanosztályai, majd 1933-ban a repülőtéri különítmény, 1940-ben a vasúti, és 1942. április 1-én a vízi csendőrség. Létrehozták továbbá az önálló igazgatási szervezetként működő gödöllői és kenderesi csendőr különítményt is. A csendőrök ruházata és a fegyverzete honvédségi volt, a rangjelzéseket és a jellegzetes csendőrkalapot megtartották. Az 1935. év novembere után gyártott csendőrségi szuronyok sok esetben egy új megjelöléssel és átvevővel kerültek ki a fegyvergyárból. A gyár új neve **Fémárú, Fegyver és Gépgyár Rt. (F.F.G.)**.

Az új megjelölés mellett még ismertek a **(Bp.21.) BUDAPEST.35.M.** kis és nagy magyar koronás címer jelölések. Meg kell még említeni, hogy az újjászervezett csendőrség különböző alakulatai az **M.1895 Mannlicher** puska és karabélyok mellett használták még az **M.1931,M.1935** ismétlőpuskákat a hozzá rendszeresített **Mannlicher** késszuronyokkal. A II világháború során pedig a különleges határőrizeti és rendfenntartó, valamint tábori csendőr alakulatokat **M.1939.M.1943.Király** géppisztolyal szerelték fel, a hozzá kiadott **M.35** szuronyokkal.

*Haász Lőrinc
Gyűjtő*

Felhasznált Irodalom;

Sziji J.-Ravasz I
Magyarország az Első Világháborúban.
Lexikon A-ZS. Budapest.2000.

Hadtörténeti Intézet és Múzeum.
Magyarország Hadtörténete II.kötet Zrinyi kiadó1985.

Csapó Csaba.
A Magyar Királyi Csendőrség története, 1881-1914. Pro Pannonia kiadó1999.

Szakály Sándor.
A Magyar Tábori Csendőrség. Zrinyi kiadó1990.

Német József.
A Fegyver és Gázkészülékgyár.100 éve (1891-1991). Budapest 1991.

Petr Moudry
Bodaky Ceskoslovenska. ARS-ARM.1986.

J.Gargela-Z Faktor.
Zeichen auf Handfeuerwaffen. Artia Verlag 1985.

Lugosi József.
Szuronyok Magyarországon a 18 századtól napjainkig.
Múzeumi füzetek.3. 1981.

Militaria Modell magazin. III.próbaszám 1991.

Fritz Unteregger.
Miltaria Austriaca. 1979.